

„Širdį man smarkiai suspaudžia...
(Stanislavos Šlepetienės laišakai iš JAV draugei Lietuvoje)“

Renata Baniienė

Janina Samulionytė

Ranka rašytų ir užklijuotuose vokuose siunčiamų laiškų vis mažėja. Rečiau beprisimename, atrodytų, dar netolimą praeitį menančias susižinojimo formas, kai buvo įprasta ir natūralu su džiugesiu ar nerimu dienas ar net savaites laukti atsakymo į laišką, kurį parašei tyloje ir susikaupime, gal net ne iš karto, sugadinęs ne vieną popieriaus lapą, o parašęs ne tik atidžiai perskaitei, bet ir perrašei, kad pasiliktum kopiją.¹

2014 m. muziejininkė Janina Samulionytė iš Kaune gyvenančio kolekcionieriaus įgijo pluoštą laiškų. Jie rašyti nuo 1963 m. gruodžio iki 1973 m. birželio. Įgyta 18 vokų, 13 laiškų ir Kalėdų atvirukas iš JAV bei 14 laiškų-atsakymų iš Lietuvos.

Susirašinėjo dvi draugės mokytojos: Stanislava Šlepetienė ir ponija Aurelija iš Kauno. (Skelbti ponios Aurelijos pavardės neturime sutikimo, todėl jos neminėsime). S. Šlepetienė 1963 m. dėl susiklosčiusių istorinių aplinkybių išvyko gyventi pas sūnų į JAV, o p. Aurelija visą laiką gyveno Lietuvoje. Susirašinėjimo unikalumas – išlikę ne tik laišakai su vokais iš JAV, bet ir atsakymai į laiškus. Atsakymai iš Kauno yra juodraštiniai, su perbraukimais ir pataisymais. Tikėtina, kad į JAV išsiųsti tik perrašyti laišakai-atsakymai. (Straipsnyje cituojamų laiškų kalba netaisyta).

Straipsnio tikslas. Įgijus įdomius, bet su menka metrika laiškus, mūsų tikslas buvo išsiaiškinti ir sužinoti daugiau apie laiškų autorės ir jų artimuosius, papildyti laiškų-eksponatų duomenis. (Kolekcionieriaus teigimu, laišakai rasti prie šiukšlių konteinerio Kaune). Straipsnyje atskleisime, ką mums pavyko surasti, supažindinsime su S. Šlepetienės šeima, papasakosime jos gyvenimo istoriją.

Perskaičiusios laiškus nutarėme pagal išlikusius adresus ir laiškuose minėtus žmonių vardus bei pavardes paieškoti S. Šlepetienės artimųjų. Pirmiausia pagal adresus ant vokų per Google Maps susiradome JAV Linden ir Brick Town miestuose (New Jersey valstija), netoli Niujorko esančių namų nuotraukas, kur gyveno Šlepečių šeima. Radusios namus, ieškojome ponios Stanislavos giminių. Po dviejų dienų paieškų internete, išsiuntusios užklausa Brick Town miesto Cedarcroft rajono bendruomenės pirmininkui, sulaukėme skambučio. Skambino ponios Stanislavos giminaitis **Albinas**

¹ Ivanauskaitė, Vita. Folklorinė laiško paradigma. [dokumentas], 2007 03 29, [žiūrėta 2019 05 14]. Prieitis per internetą: < <http://www.lti.lt/failai/13%20Ivanauskaites.pdf> >

Balžekas, gyvenantis Rumšiškėse, ir pakvietė mus į svečius. Jis mums suteikė daug vertingų žinių ir pasidalino nuotraukomis, kurias naudojame straipsnyje.

Stanislava Budelytė Šlepetienė gimė 1892 m. Liepojoje, Latvijoje. Jos mama – vokiečių kilmės latvė, tėvas – lietuvis, dzūkas. Kurį laiką Stanislava studijavo farmaciją Petrograde, bet 1917 m., įvykus Spalio perversmui, studijos nutrūko. Stanislava susipažino su žmonėmis, kurie padėjo jai išvykti gyventi į Lietuvą. Grįžusi ji lankė „Saulės“ draugijos pedagoginius kursus Kaune. Vėliau dirbo mokytoja Ukmergėje ir Vilniuje. **(1 pav.)**

1924 m. ponis Stanislava ištekėjo už Lietuvos kariuomenės karininko **Juozo Šlepečio**, gimusio 1892 m. Baibių kaime, dabartiniame Zarasų rajone. Nuo 1913 m. jis tarnavo Rusijos imperijos kariuomenėje Gruzijoje. 1918 m. demobilizuotas. Grįžęs į Lietuvą po metų mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo Ukmergėje, Raseiniuose, o nuo 1939 m. – Vilniuje. Aukščiausias karinis laipsnis – pulkininkas leitenantas. 1941 m. birželio mėnesį, likus savaitei iki karo, suimtas ir išvežtas kalėti į lagerį Norilske, Krasnojarsko kraštą.²

1933 m. Šlepečių šeima apsigyveno Gruodžio 17-osios gatvėje, Ukmergėje, J. Šlepečio sesers Zofijos šeimos name. J. Šlepetys nusipirko gretimą sklypą, kuriame planavo taip pat pasistatyti namą, tačiau 1935 m. jį perkėlė dirbti į Raseinius ir šie planai sugriuvo. **(3 pav.)**

Stanislavos ir Juozo Šlepečių šeima užaugino du vaikus: Angelę Rūtą ir Ričardą Algimantą. Toliau juos vadinsime Rūta ir Algimantu, taip juos vadina artimieji. **(2 pav.)**

Rūta Šlepetytė gimė 1926 m. Ukmergėje. 1944 m. spalio mėnesį su broliu Algimantu pasitraukė į Vokietiją. Gyvendama karo pabėgelių stovykloje, Rūta susipažino su būsimu vyru, olandu Bakker. Pasitraukę iš Vokietijos, kartu išvyko kurti gyvenimo į Nyderlandus ir Rūta ten tebegyvena. Tiesa, 5 metus dėl vyro darbo šeima gyveno Sumatros saloje, ten gimė ir du jų vaikai. Rūta moka lietuvių, vokiečių, anglų, prancūzų, rusų kalbas. Baigusi verslo administravimą dirbo įmonėje tiekimo skyriaus vedėja. Vyras jau miręs.³

Algimantas Šlepetys gimė 1928 balanžio 4 d. Ukmergėje. Dabar mes esame su juo pažįstamos ir susirašinėjame elektroniniais laiškais. Viename jų Algimantas papasakojo apie savo ir sesers 1944 m. pasitraukimą į Vakarų: „*Liepos mėnesį vokiečių rytų frontas labai staigiai sukriko ir mudu su seseria nusprendėme pasitraukti iš Vilniaus, gal laikinai, į Žemaitiją, Vyžančių kaimą, pas mamos jaunytės draugus Miltenius. Mama tuo laiku buvo išvažiavusi pas tėvo seserį Ukmergėn, tai taip mes su ja išsiskyrėm iki 1963 m. Tais pačiais metais spalio mėnesį mudu su seseria išbėgom į Vokietiją*“.⁴

² Lietuvos kariuomenės karininkai. VII tomas. Asevičius, Vytautas ir kt. Vilnius, 2007, p. 322.

³ Balžekas, Albinas g. 1933, Rumšiškės, Kaišiadorių r.

⁴ Šlepetys, Ričardas Algimantas. El. laiškas 2019 01 30.

Vokietijoje Algimantas baigė lietuvių gimnaziją ir išvyko gyventi pas tėvo brolių Kazimierą į JAV. Dėdės šeima jį surado per Tarptautinį Raudonąjį Kryžį. JAV baigė universitetą, gavo bakalauro, vėliau magistro laipsnius, tapo Rutgerso universiteto doktorantu. Dirbo chemijos inžinieriumi, dėstė koledže. Visą gyvenimą aktyviai sportavo ir tebesportuoja. Vedė Reginą Klimaitę, kilusią iš Zarasų r., ir su ja užaugino dukrą Rūtą. Šiuo metu Algimantas gyvena New Jersey valstijoje, Whiting mieste.⁵

Dėdė **Kazimieras Šlepetys** į JAV išvyko prieš I-ąjį Pasaulinį karą. Tarnavo Amerikos kariuomenėje. Po I-ojo Pasaulinio karo dirbo plieno fabrike, kur susipažino su būsima žmona Marija Česnulevičiūte. Šeimai persikėlus į Detroitą, dirbo automobilių gamykloje. Vaikų neturėjo ir rūpinosi Algimantu kaip tikru sūnumi.⁶ S. Šlepetienė apie Kazimierą laiške draugei pasakojo: *Juozo brolis yra daug padėjęs Algučiui. Kada Algutis buvo vokiečių lageriuose, jis sužinojęs tuoj pradėjo jį remti. Iš lagerių nuvažiavo tiesiai pas jį į Ameriką, gyveno ten penkis metus, baigė universitetą (reikia žinoti, kad už aukštą mokslą universitete labai daug reikia mokėti).*⁷ **(4 pav.)**

Po Stalino mirties sužinota, kad šeimos tėvas J. Šlepetys 1943 m. mirė tremtyje Norilsko lageryje. S. Šlepetienė parašė prašymą reabilituoti vyrą ir gavo teigiamą atsakymą. Pasitarusi su vaikais, ji nusprendė išvykti gyventi pas sūnų į JAV.⁸

S. Šlepetienė į JAV išvyko 1963 m. spalį. Pirmame laiške į Lietuvą draugei Aurelijai apie savo kelionę ji rašė taip: *Neužilgo kaip tik sugrįžau iš Palangos į Vilnių, turėjau ruoštis kelionei <...>. Maskvoje gavau užsieninį pasą, dvi vizas, <...> už (rodos) 97 rublius gavau 100 dolerių. Daugiau svetimos valiutos išvežti negalima. Dar Maskvoje nusipirkau kailius „popielica“ ir dvi labai gražias lapes.*⁹ **(5 pav.)** Skridama virš Olandijos, ji iškart prisiminė ilgai nematytą dukrą: *Tuoj pagalvojau, kad ten mano brangi Rūtelė gyvena.*¹⁰ Belgijoje reikėjo pakeisti lėktuvą, todėl ten ir įvyko jaudinantis susitikimas su dukra: *Iš Maskvos daviau telegramą Rūtelei, kad atvyktų į Briuselį. <...> Atvažiavo su visa šeima. <...> Taip maloniai praėjo Briusely tose dvi valandas, kad nepajutom kaip jau vėl reikėjo skirtis. Jie mane visą laiką tik glamonėjo ir bučiavo.*¹¹ **(6 pav.)**

Atvykus į Niujorką ponios Stanislavos oro uoste jau laukė sūnus: *Man begaliniai buvo malonu, kaip jis pamatęs mane, sušuko „mama“.* Po tiek daug metų dabar iš vaikų išgirdau tą brangių žodį.¹² Įdomu, kad iš Lietuvos ponija Stanislava sūnui vežė, spėjame, džiovintą rūtos šakelę: *New Jorko*

⁵ Balžekas, Albinas g. 1933, Rumšiškės, Kaišiadorių r.

⁶ Šlepetys, Ričardas Algimantas. El. laiškas 2019 03 01

⁷ Stanislava Šlepetienė, 1964 07 21 laiškas. LBM 50978/2

⁸ Balžekas, Albinas g. 1933, Rumšiškės, Kaišiadorių r.

⁹ Stanislava Šlepetienė, 1963 12 21 laiškas LBM 50976/2

¹⁰ Stanislava Šlepetienė, 1963 12 21 laiškas LBM 50976/2

¹¹ Stanislava Šlepetienė, 1963 12 21 laiškas LBM 50976/2

¹² Stanislava Šlepetienė, 1963 12 21 laiškas LBM 50976/2

mutinėj paėmė pas mane rūtą, kur vežiau Algimantui iš Vilniaus ir penkis obuolius. Tokius dalykus į Ameriką neleidžia įvežti.¹³ Elektroniniame laiške Algimanto paklausėme, ar rūta buvo vežama sodinimui ar džiovinta ir kokios veislės obuolius mama jam vežė lauktuvių. Gavome atsakymą, kad jis jau neprisimena.

Laiškuose-atsakymuose iš sovietinės Lietuvos **p. Aurelija** daugiausia rašo apie orą: *Tuoj po Spalio Revoliucijos minėjimo temperatūra nukrito iš karto iki minus 14° – -15°, o naktimis kartais dar žemiau, bet maždaug po trijų savaičių atšilo, ilgą laiką temperatūra laikėsi virš nulius. Buvo daug prisnigta ir šlapia, bet prieš keletą dienų vėl pradėjo šalti ir šiandieną termometras rodo -9° šalčio.*¹⁴ Taip rašoma buvo todėl, kad laišškai buvo tikrinami ir negalėjai rašyti, kaip iš tiesų gyveni. Taip pat rašoma apie sveikatą, trumpai prisimenami bendri pažįstami ir Palanga. Lietuvoje likusi draugė vis prašydavo kuo daugiau papasakoti apie gyvenimą JAV: *Dar norėtusi žinoti ar Jūsų dienotvarkė panaši kaip buvo Vilniuje, ką veikiate vakarais, ar lankote teatrus ar žiūrite vakare televizorių, ar įdomi būna programa, kokio dydžio jūsų televizorių ekranai?*¹⁵ **(7 pav.)**

Poniai Aurelijai gauti laišškai iš JAV praskaidrindavo pilkas, vienodas dienas. Skaitydama juos ji sužinodavo apie kitokį gyvenimą už Atlanto. Paskutiniame laiške iš Lietuvos 1973-06-16, poniai Aurelijai mirus, jos sesuo Beata poniai Stanislavai rašė: *Visada džiaugdavosi gavusi Jūsų laišką, skaitydavo mums balsiai ir dažnai prisimindavo kartu su Jumis praleistas dienas Ukmergėje, Vilniuje, Palangoje.*¹⁶ Pati Aurelija draugei rašė: *Didelis ačiū už atmintį, už nuotrauką.*¹⁷ *Laiškas ir nuotrauka suteikė man neišpasakytą džiaugsmą, keletą kartų jį skaičiau, o į nuotrauką negalėjau atsižiūrėti ir dabar dažnai atsiverčiu albumą vis pasižiūriu kaip puikiai atrodote...*¹⁸ *Paskutinį ir tokį mielą laišką, rašytą liepos mėn., gavau. Labai ačiū. Visados labai laikiu Jūsų laiškų. Jie įdomūs ir kuo smulkiau aprašot savo gyvenimą, tuo labiau aš esu Jums dėkinga.*¹⁹

Laiškai iš Lietuvos Stanislavai visada teikė daug džiaugsmo: *Visi laišškai iš Lietuvos nuo mano brangių prietelių yra labai labai brangūs.*²⁰ Ji visada domėjosi įvykiais Lietuvoje, draugei pasiteiravus, ar gauna žinių apie Lietuvą, ji rašė: *Mes apie viską puikiai viską žinom.*²¹ Būdama JAV ponia

¹³ Stanislava Šlepetienė, 1963 12 21 laiškas LBM 50976/3

¹⁴ Ponia Aurelija, 1965 12 15 laiškas. LBM 50981/6

¹⁵ Ponia Aurelija. 1964 12 31 laiškas LBM 50979/4

¹⁶ **Ponia Aurelija** 1973 06 16 LBM 50992/2

¹⁷ Iš kolekcionieriaus gautuose laiškuose nuotraukų neradome.

¹⁸ Ponia Aurelija. 1972 12 10 LBM 50990/5

¹⁹ Ponia Aurelija. 1966 12 15. LBM 50982/4

²⁰ Stanislava Šlepetienė, 1964 07 21 laiškas LBM 50978/2

²¹ Stanislava Šlepetienė, 1965 02 22 laiškas LBM 50980/3

Stanislava ilgėdavosi Lietuvos teatrų: *Bepigu man buvo Vilniuje laikas nuo laiko lankyti dramteatrius ir operas. Viskas arti ir pigu, visiems prieinama.*²²

Laiškuose ponia Stanislava pastebi, kad jos gyvenimo sąlygos JAV puikios, tačiau kankina Tėvynės ilgesys: *Mano kasdieninė duona labai gera, tik liūdžiu Vilniaus ir daug brangiųjų asmenų.*²³ Giminaitis A. Balžekas mums pasakojo, kad ir laiškuose jo mamai, rašytuose į Ukmergę, jautėsi didelė nostalgija Lietuvai, jis atsimena tokias tetos rašytas frazes: *Nueinu į bažnyčią, nieko nesuprantu. Išeinu iš bažnyčios, pasijaučiu vieniša. Sunku, kai su niekuo negali pasikalbėti, gali tik nusišypsoti.*²⁴ Po 9 metų, praleistų JAV, ji rašo: *Mintimis dažnai esu su Jumis, pasiilgau Lietuvos (ypač Vilniaus) ir giminių, bei savo brangių Prietelių. Turbūt Vilniuje ir neberasčiau jau savo namo, kur gyvenau.*²⁵

S. Šlepetienė labai šiltai atsiliepė apie lietuvius JAV, su kuriais bendravo: *Labai simpatiški, malonūs žmonės. Yra daug kauniškių.*²⁶ *Jų draugai JAV labai mieli, linksni ir labai padorūs žmonės. Jie visi lietuviai.*²⁷ *Mūsų, lietuvių, yra visur, jie gabūs, darbštūs, visi gražiai gyvena.*²⁸ Gyvendami Linden mieste Šlepečiai aktyviai dalyvavo lietuvių bendruomenės gyvenime, lankėsi jų organizuojamuose piknikuose, šventėse: *14 vasario su Algimantu buvom Lindene viešam pobūvy. Ten buvo paskaitos, koncertas, vaikų tautiniai šokiai, deklamacijos ir bendra vakarienė. Gerai praleidom laiką.*²⁹ XX a. 7-8 dešimtmečiuose Linden mieste gyveno apie 800 lietuvių.³⁰

Rašydama apie JAV ponia Stanislava pastebi, kad čia daug kas jai nepatinka: *Viskas be galo toli.*³¹ *Čia labai prikankina vasara, karščiai būna iki 37 laipsnių ir daug ore drėgmės. Lietuvoje, nors ir būna karščiai, oras sausas ir sveikas.*³² *Miškai JAV negražūs, be to daug vietų, nuo didelių karščių, yra išdegtų. Turbūt niekur nėra tokių gražių miškų, kaip Lietuvoje.*³³ *Amerikoj, mūsų krašte, pavasaris visuomet yra nemalonus.*³⁴ *Lindene daug fabriku, miestas nešvarus ir oras nuo dūmų nesveikas.*³⁵ *Amerikoje labai daug žūsta žmonių mašinų judėjime.*³⁶ Net iki tol niekada neregėti tuometiniai architektūros stebuklai Niujorke jos nesudomina: *Tą pačią dieną buvom priėję prie namo*

²² Stanislava Šlepetienė, 1965 02 22 laiškas LBM 50980/3

²³ Stanislava Šlepetienė, 1963 12 21 laiškas LBM 50976/3

²⁴ Balžekas, Albinas g. 1933, Rumšiškės, Kaišiadorių r.

²⁵ Stanislava Šlepetienė, 1972 02 29 laiškas LBM 50988/2

²⁶ Stanislava Šlepetienė, 1964 07 21 laiškas LBM 50978/4

²⁷ Stanislava Šlepetienė, 1965 02 22 laiškas LBM 50980/2

²⁸ Stanislava Šlepetienė, 1967 09 12 laiškas LBM 50984/3

²⁹ Stanislava Šlepetienė, 1965 02 22 laiškas LBM 50980/2

³⁰ Šlepetys, Ričardas Algimantas. El. laiškas 2019 02 09

³¹ Stanislava Šlepetienė, 1964 07 21 laiškas LBM 50978/3

³² Stanislava Šlepetienė, 1964 07 21 laiškas LBM 50978/3

³³ Stanislava Šlepetienė, 1966 07 14 laiškas LBM 50982/2

³⁴ Stanislava Šlepetienė, 1968 03 26 laiškas LBM 50993/2

³⁵ Stanislava Šlepetienė, 1966 07 14 laiškas LBM 50982/3

³⁶ Stanislava Šlepetienė, 1966 07 14 laiškas LBM 50982/3

120 aukščio. Iš arti didelio įspūdžio nepadarė, tik žiūrint į viršų pradeda svaigti galva.³⁷ Apie JAV valgius ji taip pat prastos nuomonės: *Pas mus pietus paruošti labai greit. Viskas yra jau gatava, tik užvirinti, pašildyti arba pakepti. Pradžioje man nelabai patiko, bet dabar jau pripratau. Vis dėlto mano Bronytė³⁸ visuomet ruošdavo viską tik iš šviežių produktų ir daržovių. Amerikoj šeimininkės sako, kad gaila laiko gaišinti.*³⁹ Jos nežavi net maisto įvairovė: *Visokio maisto perteklius.*⁴⁰

Gyvendama JAV S. Šlepetienė stengėsi neliūdėti, visada rado sau malonių užsiėmimų. Apie savo kasdienybę ji draugei pasakojo: *Man niekada nėra nuobodu; skaitau, mokiuos, taip ir laikas labai greit bėga.*⁴¹ Įdomu tai, kad ponia Stanislava dirbo ir darže prie namų: *Kaip aš jau minėjau, turim nedidelį daržą. <...> Jau nuo 15 gegužės valgom savo ridisėlius, saločius, svogūnus ir burokėlius. Algutis pasodino 24 flensus pomidorų, kurie gražiai auga. Jau neužilgo valgysim savo. Turim truputį ir savo uogų: jau suvalgėm čerešnius. <...> Šiandieną turiu surinkti serbentus, nes jau pradės byrėti, truputį turim aviečių ir vieną krūmą mėlynių. <...> Man labai gerai, kad turiu daržę kiekvieną dieną apie 2 val. darbo.*⁴²

Ypatingai ponia Stanislava ilgėjosi vieno gražiausių Lietuvos kurortų – **Palangos**. Ji šilčiausiais žodžiais minima beveik visuose laiškuose: *Aš Palangą labai myliu ir užmiršti sunku.*⁴³ *Mano atmintyje Palanga su kopomis ir pušynėliais gyva, be to jūra rami, balta, žavinga.*⁴⁴ *Aš visuomet Palangoje labai gražiai pailsėdavau. Į Atlantą aš nevažiuoju, man nepatinka.*⁴⁵ *Kada jūs ir kiti pažįstami man aprašinėjo Palangą ir mūsų jūrą – tai širdį smarkiai suspaudžia, kad aš daugiau nebepamatysiu.*⁴⁶ **(8 pav.)**

Gyvendama pas sūnų JAV, ponia Stanislava nurykdavo pasisvečiuoti ir pas dukrą Rūtą į Olandiją. Viename laišku 1968 m. ji rašo: *Jei Visagalis leis, tai turėsiu didelį džiaugsmą, važiuosiu 6 mėn. į Olandiją pas savo Rūtą pasisvečiuoti. Algutis jau rūpinasi dėl dokumentų. <...> Jau dabar džiaugiuosi, kad pabendrausiu su Rūtele ir jos šeima.*⁴⁷ Į Olandiją iš JAV ji buvo nuvykusi kelis kartus.

³⁷ Stanislava Šlepetienė, 1965 02 22 laiškas LBM 50980/2

³⁸ Šlepečių šeimos vaikų auklė.

³⁹ Stanislava Šlepetienė, 1964 12 12 laiškas LBM 50979/3

⁴⁰ Stanislava Šlepetienė, 1964 12 12 laiškas LBM 50979/3

⁴¹ Stanislava Šlepetienė, 1964 07 21 laiškas LBM 50978/4

⁴² Stanislava Šlepetienė, 1965 06 23 laiškas LBM 50981/2

⁴³ Stanislava Šlepetienė, 1966 07 14 laiškas LBM 50982/2

⁴⁴ Stanislava Šlepetienė, 1967 03 02 laiškas LBM 50983/4

⁴⁵ Stanislava Šlepetienė, 1965 06 23 laiškas LBM 50981/3

⁴⁶ Stanislava Šlepetienė, 1964 12 12 laiškas LBM 50979/3

⁴⁷ Stanislava Šlepetienė, 1968 03 26 laiškas LBM 50993/4

Dukra visada rūpinosi mama, džiugindavo ją siuntinukais: *Šv. Kalėdoms turėjau labai gražų siuntinį iš Olandijos. Dabar Motinos dienos proga vėl atsiųs.*⁴⁸

Draugių susirašinėjimas nutrūko 1973 m. gegužę mirus poniai Aurelijai. Stanislava Šlepetienė mirė JAV 1999 m., būdama 107 metų amžiaus. Gyvenimas JAV pas rūpestingą sūnų, svečiavimasis pas dukrą jai buvo didelė laimė. Tačiau draugei ji rašė: *Abudu namai malonūs ir vaikai mieli ir labai rūpestingi, bet būtų maloniau, jeigu mes visi gyventumėm mūsų brangioj Lietuvoj.*⁴⁹ Taigi, ponias Stanislava išvažiavo ne savo noru, o priversta istorinių aplinkybių. Galime suprasti, kiek šie žmonės būtų davę Lietuvai ir kaip tragiškai susiklostė šeimos gyvenimas.

Humanitarinių mokslų daktarė Giedrė Šmitienė, tyrinėjanti laiškus, teigia: *Laiškas iš prigimties yra kartinis, jis rašomas ir gaunamas kartą. Nei jo rašytojas, nei skaitytojas niekada nemato laiškų visumos.*⁵⁰ Šiuo atveju mes turėjome retą galimybę pamatyti gautų ir siunčiamų laiškų visumą. Apibendrinant galima sakyti, kad per šiuos paprastus laiškus atsiskleidė daug XX a. 7-8 dešimtmečių gyvenimo ypatumų tiek JAV, tiek Lietuvoje. Laiškuose išreikštas ponios Stanislavos Tėvynės ilgesys, draugių šilti žmogiški santykiai su artimaisiais. Laiškuose iš Lietuvos ponias Aurelija menkai galėjo papasakoti apie tikrąjį gyvenimą Kaune. Gauti laiškus iš JAV jai buvo nepaprastai įdomu ir malonu.

Atradimo džiaugsmas, kurį patyrėme tyrinėdamos šiuos laiškus, yra vienas labiausiai džiuginančių dalykų muziejininko darbe. Iš tiesų, gautos žinios net viršijo lūkesčius – nesitikėjome, kad istorija bus tokia įdomi, gausime daug nuotraukų ir net filmuotos medžiagos. Šie laišakai yra suinventorinti, nuskenuoti, aprašyti ir įvesti į LIMIS sistemą.

Norėtume širdingai padėkoti ponui Albinui Balžekui. Jo dėka mūsų pranešimas pasipildė nuotraukomis, video medžiaga ir žiniomis apie Šlepečių šeimą. Ponas Balžekas mūsų muziejui padovanojo daugybės nuotraukų skaitmeninius vaizdus.

Prieš dalyvavimą konferencijoje 2019-04-25, paruoštą pranešimą nusiuntėme peržiūrėti p. A. Balžekui ir p. A. Šlepečiui. Iš jų gavome šiuos atsiliepimus:

Esu labai Jums dėkingas už tą didelį darbą apie mano gimines. Džiaugiuosi už gražų ir įdomų apipavidalinimą. Esu laimingas, kad tie laišakai pateko į Jūsų muziejaus rankas ir liks mūsų Tėvynės istorijoje. Skaičiau ir žiūrėjau kelis kartus. Albinas Balžekas. Rumšiškės. 2019-05-02.

Labai gražus aprašymas. Jums dėkoju už tokį didelį ir gražų darbą. Algimantas Šlepetys. Whiting, NJ. 2019-05-04.

⁴⁸ Stanislava Šlepetienė, 1967 03 02 laiškas LBM 50983/3

⁴⁹ Stanislava Šlepetienė, 1972 02 29 laiškas LBM 50988/3

⁵⁰ Šmitienė, Giedrė. Paprasti laišakai: kontekstinio tyrimo metodika. [dokumentas], 2018 04 23, [žiūrėta 2019 05 15]. Prieitis per internetą: <<http://www.lti.lt/failai/13%20Ivanauskaites.pdf>>